

Gminny Program Przeciwdziałania
Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar
w Rodzinie na lata 2016-2020

Podstawą opracowania Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar w Rodzinie na lata 2016-2020 jest ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Z 2015, poz. 1390 ze zm.).

Przemoc w rodzinie, zwana też przemocą domową, to zamierzone, wykorzystujące przewagę sił działanie skierowane przeciwko członkom rodziny, które narusza prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody.

Przemoc w rodzinie jest przestępstwem, za które kodeks karny przewiduje karę pozbawienia wolności.

Przemoc domowa jest często problemem ukrytym, któremu towarzyszą inne dysfunkcje w rodzinie. Skutki przemocy u dorosłych ofiar oraz dzieci są wielowymiarowe, często na całe życie, począwszy od charakteryzującego ofiary zespołu stresu pourazowego, poprzez choroby psychosomatyczne i psychiczne, nerwice lękowo-depresyjne, po różnego rodzaju zaburzenia zachowania, w tym szczególnie niebezpieczne dla otoczenia zachowania agresywne, a także uzależnienia.

Skuteczne przeciwdziałanie przemocy w rodzinie wymaga współpracy i współdziałania placówek zajmujących się pomocą rodzinie i dziecku oraz służb odpowiedzialnych za nasze bezpieczeństwo. Współpraca dotyczyć powinna wszystkich aspektów problemu, poczynając od jego diagnozy, poprzez odpowiednie interwencje, a następnie łagodzenie i terapię urazowych skutków domowego znęcania.

Przemoc domowa może być zarówno skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie, jest poważnym zaburzeniem funkcjonowania rodziny, prowadzącym do naruszeń norm moralnych i prawnych. Może nieść za sobą tragiczne skutki psychospołeczne, w skrajnych przypadkach prowadzi do poważnych okaleczeń, a nawet zabójstw.

Ofiara przemocy w rodzinie to osoba dotknięta przemocą domową, niezależnie od płci, wieku, stanu zdrowia (w tym psychicznego) oraz sprawności intelektualnej. Ofiarami przemocy są również małoletnie dzieci, które - nie będąc bezpośrednio poszkodowanymi - doznają głębokich urazów jako świadkowie. W Kodeksie Karnym funkcjonuje natomiast pojęcie „pokrzywdzonego”: Pokrzywdzonym jest osoba fizyczna lub prawna, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo.

Sprawcą przemocy w rodzinie jest osoba dokonująca aktów przemocy, niezależnie od jej formy, czasu trwania i powodów, dla których stosuje takie zachowania nawet, jeśli nie zostało wobec niej wniesione do oskarżenie.

Świadkiem przemocy jest osoba, która bezpośrednio lub pośrednio uczestniczy w sytuacji przemocy (widzi, słyszy, wie lub podejrzewa, że w rodzinie dochodzi do aktów przemocy). Dzięki swoim działaniom (ujawnienie) może przyczynić się do przerwania przemocy.

Zgodnie z art. 304, par. 1 Kodeksu Postępowania Karnego, każda osoba, która dowiedziała się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję. Zgodnie z zapisem art. 4 par. 2 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich - każda osoba, która

dowie się o popełnieniu czynu karalnego przez nieletniego, ma społeczny obowiązek zawiadomienia o tym Sądu Rodzinnego lub Policji.

Przemoc najczęściej kojarzy się ludziom z biciem, popychaniem, kopaniem, zmuszaniem człowieka do upokarzających czynności, stosowaniem broni lub gwałtem. Przemocą jest także poniżanie człowieka, oczernianie go przed innymi, wyzywanie i rzucanie obelg, ranienie jego uczuć, niszczenie jego poczucia własnej wartości, niszczenie przedmiotów, do których jest przywiązany, znęcanie się nad zwierzętami, które kocha, głodzenie, ograniczanie jego swobody w sposób przekraczający normy moralne i obyczajowe, izolowanie od otoczenia.

Przemocą jest wszystko to, co czynione jest z myślą o zranieniu drugiego człowieka lub wyrządzeniu mu krzywdy.

Wyróżnia się następujące formy przemocy:

Przemoc fizyczna - każde agresywne zachowanie skierowane przeciwko ciału ofiary, mogące prowadzić do bólu oraz fizycznych obrażeń (m.in. popychanie, obezwładnianie, szarpanie, policzkowanie, uderzenie pięścią, kopanie, duszenie, rzucanie przedmiotami, użycie broni).

Przemoc psychiczna – słowne lub werbalne groźby użycia przemocy, które mają na ogół charakter poniżający lub budzący poczucie zagrożenia i wywołują emocjonalny ból lub cierpienie (m.in. wyśmiewanie, wyzywanie, krytyka, groźby, kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami).

Przemoc ekonomiczna - uniemożliwienie dostępu do rodzinnych środków finansowych (np. odbieranie zarobionych pieniędzy, niezaspokajanie materialnych potrzeb rodziny, uniemożliwianie podjęcia pracy).

Przemoc seksualna - wymuszenie pożycia seksualnego lub nieakceptowanych i niechcianych praktyk seksualnych (np. mąż, który stosuje przemoc lub grozi użyciem przemocy, żeby zmusić żonę do stosunku, może zostać skazany za gwałt).

Zaniedbanie – brak zaspokojenia podstawowych potrzeb materialnych i emocjonalnych.

Każda z w/w form przemocy może występować osobno lub mogą się łączyć.

Amerykańska psycholog Leonora E. Walker badając kobiety doznające przemocy w rodzinie opisała cyklicznie pojawiające się w ich związkach zdarzenia. Na cykl przemocy składają się trzy następujące po sobie fazy::

- 1. faza narastania napięcia** - narasta napięcie sprawcy; jest coraz bardziej rozdrażniony, każdy drobiazg wyprowadza go z równowagi, staje się powodem do wszczęcia awantury; coraz więcej pije, prowokuje kłótnie i staje się coraz bardziej niebezpieczny. Ofiara stara się opanować sytuację - robi wszystko tak, jak oczekiwałby tego sprawca, unika rozmów, bezpośredniego kontaktu („chowa” się, wychodzi z domu; przeczekuje). Żyje w coraz większym napięciu (dolegliwości fizyczne - bóle głowy, żołądka, bezsenność) a widząc, że jej strategie są nieskuteczne popada w apatię lub ogarnia ją silny lęk, który powoduje prowokację wybuchu - „żeby już mieć to za sobą”;

2. **faza ostrej przemocy** - z mało istotnych powodów następuje atak agresji; „rozładowanie” złości. Ofiara doznaje zranień fizycznych i psychicznych; odczuwa przerażenie, złość, bezradność i wstyd; traci ochotę do życia;
3. **faza „miodowego miesiąca”** - po akcie przemocy sprawca zaczyna zdawać sobie sprawę z tego, co zrobił. Stara się więc znaleźć wytłumaczenie; przeprosza, usprawiedliwia się, stara się wynagrodzić krzywdę. Obiecuje poprawę, okazuje ciepło, zainteresowanie potrzebami ofiary; świadomy konsekwencji - stara się „udowodnić”, że było to działanie incydentalne.

Faza „miodowego miesiąca” nie trwa długo. W sprawcy znów gromadzi się złość, narasta napięcie, a tym samym rozpoczyna się kolejny cykl przemocy.

Związki pozostają stabilne tak długo, jak koszty przemocy i korzyści z zachowań przejawianych w fazie miodowego miesiąca są mniej więcej równe. Z czasem zachowania z fazy II stają się coraz bardziej dotkliwe, a fazy I i III coraz krótsze. Gdy koszty przeważają nad korzyściami ofiara może próbować odejść. Sprawca wówczas nasila przemoc lub próby naprawiania krzywd, uwodzenia ofiary.

Przemoc ze strony najbliższej osoby jest doświadczeniem traumatycznym, okaleczającym psychikę. Przemoc w rodzinie przybiera różne formy: od przemocy fizycznej, przez przemoc psychiczną i seksualną, po przemoc ekonomiczną. Przemoc w rodzinie rzadko jest incydem jednorazowym. Zazwyczaj ma ona charakter długotrwały i cykliczny.

Przemoc jest przestępstwem. W zależności od tego, czy przemoc ma charakter jednorazowy, czy się powtarza, jest ścigana z różnych artykułów Kodeksu karnego. Jeżeli przemoc ma charakter ciągły, zostanie zakwalifikowana jako przestępstwo znęcania się nad rodziną z art. 207 Kodeksu karnego (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553 z późn. zm).

Artykuł 207 Kodeksu karnego stanowi:

„§1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny i fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat.

§2. Jeżeli czyn określony w §1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do 10 lat. §3. Jeżeli następstwem czynu określonego w §1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 2 do 12 lat”.

Przemoc w rodzinie ma tragiczne konsekwencje. Prowadzi nie tylko do uszkodzeń ciała ofiary, ale także do zaburzeń emocjonalnych oraz zaburzeń w sposobie, w jaki postrzega ona sama siebie, sprawcę oraz

innych ludzi. Narastanie zjawiska przemocy w rodzinie wymaga niezwłocznego podjęcia działań zawartych w niniejszym Programie.

Niektóre z działań przedstawione w Programie mają charakter długofalowy, a zatem ich realizacja rozciągnie się na kolejne lata. Podczas realizacji Programu zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie mogą ulec zmianie w miarę potrzeb, sytuacji społecznej, warunków życia rodzin itp. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie - na lata 2016 - 2020 ma wieloletnią perspektywę.

I. Analiza problemów społecznych na terenie Gminy Unisław

W celu zaplanowania podejmowanych działań niezbędne jest dokonanie analizy problemów społecznych w gminie z uwzględnieniem problemu przemocy w rodzinie.

Właściwe zdiagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie jest bardzo trudne, ponieważ jest to problem złożony, o którym się nie rozmawia, a który jeszcze trudniej zbadać.

Na dzień 31.12.2014r. Gmina Unisław liczy 6796 mieszkańców. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Chełmnie wynosi 475, z czego jedynie 71 osób pobiera zasiłek dla bezrobotnych.

W okresie od 01.01.2014r. do 31.12.2014r. wszczęto 17 procedur „Niebieskich Kart”. Liczba osób objętych pomocą Zespołu nterdyscyplinarnego wyniosła 35 (w tym 18 kobiet, 17 mężczyzn)

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w 2014r. odbyła 15 spotkań w celu monitorowania realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych włączyła się do akcji zainicjowanej przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych „Powstrzymaj pijanego kierowcę”. Informacje o tym jak reagować na widok pijanego kierowcy zostały umieszczone w maju na stronie internetowej gminy z odpowiednim linkiem do strony internetowej kampanii gdzie prezentowane były filmy edukacyjne oraz zakupione zostały ulotki dla kierowców i pasażerów.

Wobec 2 osób Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wystąpiła do sądu o zobowiązanie do podjęcia leczenia.

Terapeuta uzależnień w 2014r. udzielił 386 porad.

W tym:

- 416 osobom z problemem alkoholowym,
- 37 członkom rodzin,
- 69 ofiarom przemocy,
- 20 sprawcom przemocy,
- 1 inne.

Psycholog kliniczny w 2014r. udzielił 405 porad/konsultacji.

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że na dzień 31.12.2014r. z pomocy społecznej korzystało 566 osób, żyjących w 353 rodzinach. Wśród tych rodzin w 6 rodzinach powodem trudnej sytuacji życiowej był alkoholizm, a w przypadku 7 rodzin przemoc w rodzinie. Pomoc postaci pracy socjalnej udzielona była 285 rodzinom. W tym m.in. też osobom doznającym przemocy. W okresie od 01.01.2014r. do 31.12.2014r. złożono 1 „Niebieską Kartę”.

II. Cele programu

Głównym celem programu jest ograniczenie na terenie Gminy Unisław rozmiaru następstw zjawiska przemocy w rodzinie.

- 1) ograniczenie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Unisław,
- 2) wzrost skuteczności działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie,
- 3) rozwój oferty pomocowej i ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Cele ogólne będą realizowane przez:

- 1) budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy,
- 2) posiedzenia zespołu interdyscyplinarnego
- 3) diagnozowanie zjawiska przemocy na terenie Gminy Unisław,
- 4) podnoszenie kompetencji służb i instytucji w zakresie przemocy w rodzinie,
- 5) budowanie systemu wsparcia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie
- 6) oddziaływanie na sprawców przemocy w rodzinie.

III. Założenia Programu

Realizacja celów Programu zakłada:

- 1) zmiana postawy mieszkańców wobec przemocy w rodzinie poprzez działania informacyjno-educacyjne
- 2) skuteczne i efektywne zwalczanie przemocy w rodzinie
- 3) promowanie modelu rodziny wolnego od przemocy,
- 4) edukację dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie przemocy w rodzinie,
- 5) działania interdyscyplinarne w zakresie przeciwdziałania przemocy.

IV. Program jest spójny z Programami

- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przyjęty Uchwałą Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014r., Uchwała Nr 76
- Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 - 2020
- Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2025

- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 2016r.

Program będzie realizowany w oparciu o następujące akty prawne:

- **ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie**
(Dz. U. z 2015r., poz. 1390 z późn. zm.),
- ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015r., poz. 163 z późn. zm.),
- ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi
(Dz. U. z 2015r., poz. 1286 z późn. zm.).

V. Zasoby Gminy Unisław w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

1. Zasoby ludzkie - specjaliści z różnych dziedzin.
2. Zasoby instytucjonalne - instytucje i organizacje zajmujące się problemem przemocy w rodzinie oraz instytucje i organizacje pełniące funkcję wspierającą:
 - Ośrodek Pomocy Społecznej,
 - Komenda Policji,
 - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
 - Gminny Punkt Konsultacyjny Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
 - placówki oświatowo-wychowawcze,
 - Zespół Opieki Zdrowotnej,
 - organizacje pozarządowe,
 - parafie,
 - inne.

VI. Czynniki gwarantujące właściwą realizację Programu

- poparcie działań i współpraca z samorządem gminnym,
- dobrze przygotowana i stale doskonaląca kadra instytucji działających na rzecz rodziny
- dobra współpraca służb i instytucji na terenie gminy oraz poza nią,
- otwartość i chęć współpracy specjalistów,

VII. Zagrożenia w realizacji zadań

- ubóstwo rodzin
- negatywne wzorce zachowań społecznych
- stereotypy panujące w środowisku na temat przemocy w rodzinie,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- brak współpracy rodziny w zakresie przezwycięzania kryzysów,

- problem uzależnienia od alkoholu w rodzinach,
- brak infrastruktury socjalnej w gminie,
- brak motywacji ekonomicznej dla członków zespołu interdyscyplinarnego.

VIII. Realizacja celów szczegółowych Programu

CEL 1

Ograniczenie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Unisław

Działania:

1. Ścisła współpraca w ramach zespołu interdyscyplinarnego:
 - integracja działań instytucji wobec problemu przemocy w rodzinie,
 - podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie, mającym na celu zapobieganie zjawisku,
 - diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
 - inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,
 - opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach,
 - rozpowszechnianie informacji o instytucjach oraz możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym,
 - monitorowanie sytuacji rodzin, w których istnieje zagrożenie wystąpienia przemocy oraz rodzin, w których dochodzi do przemocy
 - prowadzenie dokumentacji działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań,
 - udział w działaniach edukacyjno-informacyjnych.

Podmioty realizujące działanie :

- pracownicy socjalni,
- przedstawiciele oświaty,
- przedstawiciele policji,
- kuratorzy sądowi,
- przedstawiciele Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- przedstawiciele służby zdrowia,
- przedstawiciele organizacji pozarządowych,
- inni

2. Działania edukacyjne dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie przemocy:

- propagowanie skutecznych sposobów powstrzymywania przemocy,
- obalanie mitów na temat przemocy,
- szkolenia na temat przemocy,
- prowadzenie kampanii zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży w zakresie ograniczenia oglądania przemocy w telewizji, grach komputerowych,
- wspieranie różnych form spędzania wolnego czasu promujące zachowania nieagresywne,
- podniesienie poziomu świadomości społecznej na temat problemu przemocy w rodzinie poprzez organizowanie spotkań edukacyjnych dla mieszkańców, np. w świetlicach wiejskich,
- rozpowszechnianie ulotek, broszur i informacji dotyczących zjawiska przemocy i jej skutków,
- organizowanie konkursów, np. plastycznych, wśród dzieci i młodzieży w zakresie zapobiegania przemocy,
- umieszczanie informacji na stronie internetowej Urzędu Gminy

Podmioty realizujące działanie:

- placówki oświatowo-wychowawcze,
- Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Gminny Punkt Konsultacyjny Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny,
- inne.

CEL 2

Wzrost skuteczności działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie

Działania:

1. Inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc.
2. Izolowanie sprawców od ofiar.
3. Udzielanie informacji sprawcom przemocy na temat programów korekcyjno- edukacyjnych.
4. Przeprowadzanie rozmów z osobami nadużywającymi alkoholu, stosującymi przemoc.
5. Kierowanie wniosków do Sądu Rejonowego w Chełmnie o obowiązek podjęcia leczenia odwykowego w związku z nadużywaniem alkoholu.

CEL 3

Rozwój oferty pomocowej i ochrony ofiar przemocy w rodzinie Działania:

1. Utworzenie punktu informacyjno- konsultacyjnego

- udzielanie informacji o instytucjach udzielających pomocy i wsparcia ofiarom przemocy w rodzinie,
- udzielanie informacji na temat pozyskania zaświadczenia lekarskiego,
- udzielanie informacji na temat praw osób będących ofiarami przemocy,
- udzielanie informacji sprawcom przemocy na temat programów korekcyjno- edukacyjnych,
- rozpowszechnianie ogólnopolskiego telefonu Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”,
- praca specjalistów w zakresie diagnozy i pomocy psychologicznej, prawnej, terapeutycznej,
- praca socjalna z osobami doznającymi przemocy i sprawcami przemocy,
- tworzenie warunków dla utworzenia grupy wsparcia ofiar przemocy Podmiot realizujący działanie:
- Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

2. Prowadzenie działań interwencyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy:

- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą
- podejmowanie działań interwencyjnych w oparciu o procedurę „Niebieskiej Karty”,
- przekazywanie informacji o podejmowanych działaniach przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego.

Podmioty realizujące działanie:

- policja,
- Ośrodek Pomocy Społecznej
- Ośrodek Interwencji Kryzysowej,
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- przedstawiciele oświaty,
- przedstawiciele służby zdrowia.

3. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach

wsparcia, w lokalu chronionym Podmioty realizujące działanie:

- Ośrodek Pomocy Społecznej,
- policja,
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny.

Adresaci Programu

- mieszkańcy gminy Unisław
- osoby doświadczające przemocy w rodzinie: współmałżonkowie, dzieci i młodzież, osoby zależne (starsze i niepełnosprawne)
- sprawcy przemocy w rodzinie,
- osoby, instytucje, podmioty zajmujące się profesjonalnie udzielaniem wsparcia społecznego,
- świadkowie przemocy

Monitorowanie

Monitorowanie realizacji Programu odbywać się będzie poprzez sprawozdawczość podmiotów zaangażowanych w jego realizację.

Z realizacji Programu podmioty składają informację do dnia 31 stycznia roku w oparciu o sprawozdania z Ośrodka Pomocy Społecznej.

Finansowanie Programu

Program będzie finansowany ze środków budżetu Gminy Unisław, ze środków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, dotacji oraz ze środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł.